

วันปิยมหาราช 23 ตุลาคม

นำเสนอเมื่อ : 23 ต.ค. 2552

วันปิยมหาราช ตรงกับวันที่ 23 ตุลาคม ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเป็นที่รักใคร่อย่างล้นเหลือของพสกนิกรทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พระองค์จึงได้รับการถวายพระราชสมัญญานามว่า "สมเด็จพระปิยมหาราช" ซึ่งมีความหมายว่า "พระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นที่รักยิ่งของปวงชน" ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ รัฐบาลจึงได้ประกาศให้วันที่ 23 ตุลาคม เป็น "วันปิยมหาราช"

ความเป็นมาของ วันปิยมหาราช

เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ.2453 ได้เกิดเหตุการณ์ที่สร้างความเศร้าโศกให้กับประเทศไทยครั้งใหญ่หลวง เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงประชวรเสด็จสวรรคต ณ พระที่นั่งอัมพรสถานพระราชวังดุสิต เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นกษัตริย์ที่เป็นที่เคารพรักของทวยราษฎร์ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอเนกประการ ทั้งในการปกครองบ้านเมือง และพระราชทานความร่มเย็นเป็นสุขแก่ชนทุกหมู่เหล่า

ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

ทางราชการได้ประกาศให้วันที่ 23 ตุลาคม ซึ่งเป็นวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นวันที่ระลึกสำคัญของชาติเรียกว่า "วันปิยมหาราช" และกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการ

เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยซึ่งต่อมาเป็น "กรุงเทพมหานคร" ร่วมกับกระทรวงวัง ซึ่งต่อมาเป็น "สำนักพระราชวัง" ได้จัดตกแต่งพระบรมราชานุสาวรีย์ ตั้งราชวัติฉัตร 5 ชั้น ประดับโคมไฟ ทอดเครื่องราชสักการะที่หน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล วันปิยมหาราช
ครั้งแรกเกิดขึ้นถัดจากปีที่ไดถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายแล้วเสด็จฯ ไปถวายพวงมาลา ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะที่พระบรมราชานุสาวรีย์

พระราชกรณียกิจ

ด้านการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน

ทรงผสมผสานประเพณีการปกครองของไทยกับต่างประเทศเข้าด้วยกัน โดยเริ่มจากการตั้งสภาที่ปรึกษาการแผ่นดิน (Council of State) ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๗ และตั้งสภาองคมนตรี (Privy Council) ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๑ ทรงตั้งกรมขึ้นใหม่อีก ๖ กรม รวมกับของเดิมเป็น ๑๒ กรม กรมเหล่านี้ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๓๕ ทรงให้ยกฐานะเป็นกระทรวง ในส่วนภูมิภาคทรงให้จัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๓๗ อยู่ในความดูแลของกระทรวงมหาดไทย

ด้านเศรษฐกิจและการคลัง

ทรงให้ตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์เพื่อเก็บรายได้ของแผ่นดินมารวมไว้แห่งเดียวกัน และให้มีการจัดทำงบประมาณแผ่นดินขึ้นเป็นครั้งแรก ที่สำคัญคือทรงให้แยกเงินแผ่นดินและเงินสวนพระองค์ออกจากกันโดยเด็ดขาด ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งธนาคารขึ้นเป็นครั้งแรก คือ ธนาคารสยามกัมมาจล

ด้านกฎหมายและการศาล

ทรงสถาปนากระทรวงยุติธรรมในปี พ.ศ. ๒๔๓๔ มีการชำระพระราชกำหนดกฎหมาย มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ เป็นฉบับแรก ทรงสถาปนาโรงเรียนกฎหมายและทรงส่งนักเรียนไทยไปศึกษาวิชากฎหมายในทวีปยุโรป เพื่อกลับมาพัฒนากฎหมายไทยต่อมา

ด้านการต่างประเทศ

ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการเจริญพระราชไมตรี กับนานาประเทศทั่วโลก มีการส่งอัครราชทูตไปประจำต่างประเทศเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๒๕ นอกจากนี้ยังทรงเสด็จประพาสประเทศต่างๆ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ และ พ.ศ. ๒๔๕๐ เพื่อนำความเจริญต่างๆ มาปรับปรุงบ้านเมืองให้พัฒนาก้าวหน้าอีกด้วย

ด้านการทหารและการปกครองประเทศ

ทรงนำแบบอย่างการวางรูปแบบทางการทหารของชาวยุโรป มาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมใช้กับประเทศไทย ทรงโปรดเกล้าฯ ให้รวมการบังคับบัญชาทหารบกและทหารเรือเป็นกรมยุทธนาธิการ นอกจากนี้ยังทรงให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหารขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ มีการจัดตั้งกรมเสนาธิการทหารบกเป็นครั้งแรก พระราชทานกำเนิดโรงเรียนนายร้อยทหารบกและโรงเรียนนายเรือ ตลอดจนทรงส่งพระราชโอรสไปศึกษาวิชาการทหาร ณ ทวีปยุโรป

ด้านการศึกษา

ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกขึ้นในพระบรม มหาราชวังเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๔ แล้วขยายออกสู่ประชาชน โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรแห่งแรกที่วัดมเหยงคณ์พาราม ในปี พ.ศ. ๒๔๒๗ นอกจากนี้ยังทรงริเริ่มการจัดตั้งหอพระสมุด พิพิธภัณฑสถานและโบราณคดีสโมสรด้วย

ด้านศาสนา

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๑โปรดเกล้าฯ ให้มีการสังคายนาและจัดพิมพ์

พระไตรปิฎกด้วยตัวอักษรไทยเป็นครั้งแรกและในปี พ.ศ.๒๔๔๕โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์เป็นฉบับแรก นอกจากนี้ ยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามเป็นวัดประจำรัชกาล อีกด้วย

การเลิกทาส ทรงมีพระราชดำริว่า “การมีทาสเป็นเครื่องถ่วงความเจริญของบ้านเมือง” เพื่อให้ระบบทาสค่อยๆ หายไปจากสังคม จึงเริ่มด้วยการ “พระราชบัญญัติพิทักษ์กระเชียรอายุลูกทาสลูกไทย” ขึ้นก่อน หลังจากนั้นทรงโปรดเกล้าฯให้ตรา “พระราชบัญญัติทาสรัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๔” ให้เลิกทาสทั่วพระราชอาณาเขต

การคมนาคมและการสื่อสาร ทรงโปรดเกล้าฯให้สร้างทางรถไฟและตัดถนนขึ้นหลายสาย ทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ สร้างสะพานเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์เป็นประจำทุกปีในวันเฉลิมพระชนมพรรษา เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๓๘ เป็นต้นมา นอกจากนี้ในปี พ.ศ.๒๔๑๘ ทรงโปรดเกล้าฯให้จัดสร้างและดำเนินการโทรเลขขึ้น โทรเลขสายแรกในประเทศไทย คือ สายกรุงเทพ – สมุทรปราการ

การสาธารณสุขโรคและสาธารณสุข ทรงโปรดเกล้าฯให้ตราพระราชกำหนดสุขาภิบาล เมื่อปี พ.ศ.๒๔๔๐ เรียกว่า “พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ.๑๑๖” ในช่วงวิกฤตการณ์ ร.ศ.๑๑๒ได้ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ จัดตั้งสภาอุณาโลมแดง (สภากาชาดในปัจจุบัน) ขึ้น

ด้านวรรณกรรมและศิลปกรรม ทรงพระราชนิพนธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองอันทรงคุณค่าไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งใหม่ ๆ เป็นตึกขึ้นหลายองค์แทนพระที่นั่งเดิมซึ่งทำด้วยไม้และเริ่มฝัง ที่สำคัญที่สุด คือ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในปลายรัชกาลทรงโปรดเกล้าฯให้สร้างพระราชวังดุสิต และพระที่นั่งอนันตสมาคม เป็นตึกหินอ่อนขนาดใหญ่ที่เสร็จในสมัยรัชกาลที่ ๖ อีกด้วย

การเสด็จประพาสต้น เป็นพระราชกรณียกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากมีพระราชประสงค์ที่จะสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎรอย่างใกล้ชิด ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดการเสด็จพระราชดำเนินเป็นการลับ ทรงแต่งพระองค์อย่างสามัญชน เสด็จพระราชดำเนินด้วยรถไฟบ้าง เรือบ้าง เพื่อทอดพระเนตรชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระองค์ทรงเป็นที่รักและเทิดทูนยิ่งของพสกนิกรทั้งปวง จึงได้พร้อมใจกันถวายพระสมัญญานามว่า “พระปิยมหาราช” และรวมกันออกทูลทรัพย์สร้างพระบรมรูปทรงมาไว้บริเวณลานพระราชวังดุสิต เพื่อเป็นที่เคารพสักการะอยู่ชั่ววันรันดร

ลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น

พ.ศ.2411 เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ

พ.ศ.2412 ทรงโปรดเกล้าฯให้สร้างวัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามซึ่งเป็นวัดประจำรัชกาลของพระองค์

พ.ศ.2413 เสด็จประพาสสิงคโปร์และชวา, โปรดฯ ให้ยกเลิกการไถ้หมทรงมหาดไทย

พ.ศ.2415 ทรงปรับปรุงการทหารครั้งใหญ่, โปรดฯให้ใช้เสื่อราชปะแตน, โปรดฯให้สร้างโรงเรียนหลวงสอนภาษาอังกฤษแห่งแรกขึ้นในพระบรมหาราชวัง

พ.ศ.2416 ทรงออกผนวชตามโบราณราชประเพณี,

โปรดให้เลิกประเพณีหมอบคานในเวลาเข้าเฝ้า

พ.ศ.2417 โปรดให้สร้างสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน, ตั้งโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง (ปัจจุบันคือโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย) และให้ใช้อัฐกระดาษแทนเหรียญทองแดง

พ.ศ.2424 เริ่มทดลองใช้โทรศัพท์ครั้งแรก เป็นสายระหว่างกรุงเทพฯ-สมุทรปราการ, สมโภชพระนครครบ 100 ปี มีการฉลอง 7 คืน 7 วัน

พ.ศ.2426 โปรดให้ตั้งกรมไปรษณีย์ เริ่มบริการไปรษณีย์ในพระนคร, ตั้งกรมโทรเลข และเกิดสงครามปราบฮ่อครั้งที่ 2

พ.ศ.2427 โปรดฯ ให้ตั้งโรงเรียนราษฎร์ทั่วไปตามวัด โรงเรียนแห่งแรกคือโรงเรียนวัดมหรณพาราม

พ.ศ.2429 โปรดฯ ให้เลิกตำแหน่งมหาอุปราช ทรงประกาศตั้งตำแหน่งมกุฎราชกุมารขึ้นแทน

พ.ศ.2431 เสียดินแดนแคว้นสิบสองจุไทยให้แก่ฝรั่งเศส, เริ่มการทดลองปกครองส่วนกลางใหม่, เปิดโรงพยาบาลศิริราช, โปรดฯ ให้เลิกรัตนโกสินทร์ศก โดยใช้พุทธศักราชแทน

พ.ศ.2434 ตั้งกระทรวงยุติธรรม, ตั้งกรมรถไฟ เริ่มก่อสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพ-นครราชสีมา

พ.ศ.2436 ทรงเปิดเดินรถไฟสายเอกชน ระหว่างกรุงเทพฯ-ปากน้ำ, กำหนดสภากาชาดไทยแดง (สภากาชาดไทย)

พ.ศ.2440 ทรงเสด็จประพาสยุโรปเป็นครั้งแรก

พ.ศ.2445 เสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส

พ.ศ.2448 ตราพระราชบัญญัติยกเลิกการมีทาสโดยสิ้นเชิง

พ.ศ.2451 เปิดพระบรมรูปทรงม้า

พ.ศ.2453 เสด็จสวรรคต

ในวันปิยมหาราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ จะเสด็จฯ ไปวางพวงมาลา ณ พระบรมรูปทรงม้า ซึ่งตั้งอยู่ที่หน้า พระที่นั่งอนันตสมาคม เป็นประจำทุกปี

ขอขอบคุณข้อมูลจาก วิกิพีเดีย, lib.ru.ac.th